

GØGA

Sebastijan Pregelj
Vdih. Izdih.

kratek roman

Vse se je že zgodilo.
Vse se bo ponovilo.
Nikomur ni mar.

Lastovka

Jutranje sonce boža mesto z lahkimi žarki. Krošnje dreves, pod katerimi je parkiranih nekaj avtomobilov, se svetlikajo v svetlo zelenih odtenkih, fasade vil se svetlijo, cesta in pločnik, ki sta v senčnih predelih še mokra od nočnega čiščenja, se bleščita, kot bi bila gladina počasne reke, ki se vije skozi mesto. Ptice glasno pojejo, le tu in tam njihovo petje za kratek čas preglasi dostavni tovornjak, ali avto, ali motor, ki pripelje po sicer mirni ulici.

Visok moški, ne več v najboljših letih, star pa tudi še ne, ki je pravkar vstal, si ogrne temno moder kopalni plašč in bosih nog stopi k velikemu oknu. Nekaj trenutkov gleda ven, nekaj trenutkov opazuje krošnje dreves in fasade sosednjih vil, cesto in nebo, potem se zagleda in zamisli. Obraz mu potemnjijo sence skrbi, kot bi bile kamniti stebri, ki so ustavili jutranjo svetlobo.

Verjetno bi še lep čas nepremično stal in bil zamišljen, če se ne bi pred oknom pojavila lastovka, ki večkrat zakroži pred njim, kot bi ji steklo zapiralo pot. Moški strese z glavo in nekajkrat mežikne. Poglej no, se nasmehne, kako lepa ptica.

Če bi lastovka ta trenutek odletela, bi moški nanjo najverjetneje pozabil že pred zajtrkom, ker pa še naprej kroži pred oknom, ga odpre. Radovedno opazuje ptico, ki se dviga in spušča, ko pa je pot prosta, zleti v sobo. Notri naredi

krog, dva. Spusti se čisto do tal in se dvigne pod visok strop. Moški se obrača in ji sledi z očmi, dokler se mu ptica ne zaleti v obraz.

Moški presenečeno otrpne. Ptica mu s perutmi zakriva oči, s trupom nos in z glavo usta. Ko skuša vdihniti, ne more, ker mu v nos sili puh, v usta pa drobna glava. Na licih začuti ostre kremplje in po očeh udarjanje peruti. Ptico skuša odriniti s hrbtno stranjo dlani, a se žival še močneje oprime kože, ki jo z drobnimi, ostrimi kremplji prebada, da ima moški občutek, kot bi se zapletel v bodičevje. Pomisli, da bi stisnil zobe in ji odgriznil glavo, a ne zmore, ker se mu gabi misel na toplo kri, ki bi se mu razlila po ustih, in na puh, ki bi ostal na ustnicah in jeziku. Končno zgrabi majceno telo, da bi ga strgal z obraza, a se mu v tistem trenutku zvrtil. Moški zakrili po prostoru, kot bi bil tudi sam velik ptič, ki ga je pravkar obšla slabost, mogoče celo zadela kap, zaradi katere izgublja višino in se najprej zaleti v stol in zatem v mizo. Opoteče se po sobi in pade po tleh ter negibno obleži.

Lastovka prvi trenutek še čepi na spačenem obrazu, potem dvigne drobno glavo in skoči na moževe poraščene prsi. Ker se mu je kopalni plašč med opotekanjem razvezal, je zdaj tako rekoč gol. Ptica je v šopu sivih dlak na moževih prsih videti, kot bi bila v gnezdu.

Izpod moževe glave priteče kri. Sprva je luža, ki se dela na svetlem parketu, majhna, a se hitro večja. Ptica skoči z moževih prsi na rob luže in namoči kljun. Potem dvigne glavo in zaščebeta. Naenkrat se v prostoru pojavijo živali,

kot bi truplo ležalo v divjini. Najprej priteče miš, potem zajec, za njim volk, panter, lev, oven, jelen, priskače opica in prileze želva, skozi okno priletita žerjav in pelikan.

Vse živali pijejo od moža. In medtem ko pijejo, je kri čedalje svetlejša, dokler ni nazadnje kristalno čista kot gorski potok pri izviru.

Pred šestnajstimi meseci

Ulica je hrupna in ovita v meglice, ki se dvigajo iz jaškov. Ljudje se po pločniku prerivajo v obe smeri, medtem ko se avtomobili v neskončni, bleščeči koloni počasi pomikajo proti križišču.

Ponekod prinašajo meglice iz jaškov vonj sveže pečene kruha, ponekod vonj pražene čebule, ponekod jedek smrad maziv, ponekod pa so povsem brez vonja. Ljudi, ki hodijo mimo, ovijajo, da so videti, kot bi bili prikazni, duhovi, ki izginjajo in se pojavljajo in spet izginjajo in se pojavljajo in tako naprej.

Iz ene takšnih meglic se prikaže debelušen možki v sivem plašču, s črnim pokrivalom na glavi in z manjšo kletko v desni roki. V kletko se ves čas zaletavajo mimoidoči, čeprav se možki trudi, da bi jo zaščitil pred udarci, tako kot se trudi, da bi bila povsem zakrita, a udarci tkanino, ki je na njej, ves čas premikajo sem in tja, tako da jo s prosto roko nekajkrat komaj ujame, preden pade na tla.

Na dnu kletke čepi drobna, temnomodra ptica.

Ko pride do križišča, zavije desno in nadaljuje pot po ulici, kjer je naenkrat manj ljudi. Hitro je pred vhodom v palačo, zgrajeno v starem slogu, pred katero stoji varnostnik, ki ga že od daleč pozdravi. Moški pohiti po položnih stopnicah in izgine med stebri, ki vodijo do visokih vhodnih vrat. Notri za trenutek obstane, kot bi ga ustavila tišina, ki vlada v zgradbi, potem stopi po bleščečih kamnitih ploščicah, ki sestavljajo mozaik, a se moški ne spomni, kakšnega, niti ga ne zanima. Saj je že bil zgoraj, v nadstropju, od koder se z balkona vidi podoba na tleh avle, a je od takrat predolgo, da bi se spomnil, poleg tega se mu ne zdi pomembno. Hitro pride do širokega stopnišča, ki vodi v klet.

Navzdol skoraj teče. Ko pride v tretjo klet, zavije desno in stopi po osvetljenem hodniku. Ker je zadihan, upočasni korak, potem si razpne plašč. Pred vrati na koncu hodnika sname pokrivalo, ga zatlačil v žep, potrka in vstopi.

Tako kot je pričakoval, zagleda starca, ki sedi za dolgo mizo. Na obrazu ima odsev monitorja, ki stoji ob strani, vendar moški ne gleda vanj, pač pa se sklanja nad debelo knjigo, v kateri – tako je videti – nekaj išče, saj s prstom sledi popisanim vrsticam in pri tem premika tanke, blede ustnice.

Starec se še nekaj trenutkov sklanja nad knjigo, potem brez večjega zanimanja dvigne obraz in s suhim glasom vpraša: Kaj si prinesel, Adam? Moški dvigne kletko in jo postavil na mizo ter istočasno z nje potegne tkanino, da starec lahko vidi ptico, ki se stiska k tlom. Malo jo gleda, potem vzdihne: Ne morem verjeti, spet lastovka. Koliko lastovk mi

boš še prinesel? Kaj? No, koliko? Moški v sivem plašču skomigne. Še malo, in bodo vse kletke polne drobnih, temnomodrih ptic, reče starec. Pa potem? Kaj bova z njimi? Starec ne čaka, da bi moški, ki je prinesel ptico, odgovoril, pač pa zaključí: Ni tvoja krivda. Vem. Oprosti, si z voščenimi prsti pogladi golo glavo.

Dvorana ptic

Pridi, starec vstane. S počasnimi koraki stopi proti vratom na drugem koncu prostora, počaka, da pride Adam za njim, potem jih odpre in vstopi.

Adam je presenečen. Starec ni pred njim še nikoli odprl vrat, kaj šele, da bi ga povabil naprej, pa prihaja k njemu že vrsto let. Vedno je počakal, da je odšel. Kaj je potem naredil s ptico, ki mu jo je prinesel, ni vedel.

Zdaj povsem nepričakovano stoji v prostoru, za katerega od nekdaj ve, da je za vrati, ni si pa mislil, kakšen je. Za vrati bi bila lahko naslednja pisarna, lahko bi bil hodnik do nekih drugih prostorov, mogoče celo do skladišča, ali pa bi bilo že takoj skladišče. Ja, Adam je pomislil tudi na to, da bi bilo lahko za vrati skladišče, le verjeti ni hotel, da so ptice v mračnem in hladnem prostoru, ki ga osvetljujejo utripajoče neonske luči, ali še slabše, da je notri tema.

Čisto na začetku, ko je začel prihajati, je o tem dosti premišljeval. Premišljeval je po poti k palači in po poti od tam, premišljeval je med enim in drugim obiskom. Včasih je med

obiskoma minilo več mesecev, pa vseeno ni pozabil. Spraševal se je in ugibal, želel si je, da bi starec, ki takrat še ni bil star, a je od njega vel občutek večnosti, vsaj enkrat odprl vrata in mu dovolil pogledati noter. Zanimalo ga je, kje so ptice in kako je zanje poskrbljeno. V svojih ugibanjih je ustvaril podobo rajskega vrta s travo in z drevesi, čeprav je težko verjel, ni pa si hotel predstavljati, da je skladišče. Vendar starec nikoli ni odprl vrat in mož se ni mogel prepričati. Nazadnje se je nehal spraševati, nehal je ugibati in si predstavljati. Pri našal je ptice. To je bilo vse. To je bilo njegovo delo.

Zdaj povsem nepričakovano stoji v dvorani ptic. Svetloba je šibka, kot je bleda svetloba zunaj, tega se Adam še spomni, čeprav se občutek za vreme in naravno svetlobo v prostorih brez oken hitro izgubi. Ampak še pred nekaj minutami je bil zunaj, zato se dobro spomni, da je hladno, oblačno in turobno. Ob misli na hlad si podrgne roke.

Adam dobro vidi, da je strop visok, kot bi se dvigal iz tretje kleti vse do pritličja ali celo višje. Tam zgoraj je manjša steklena kupola, skozi katero pada svetloba, ravno dovolj, da se v dvorani vidi, ne vidi pa se ven, saj je steklo mlečno.

S stropa visijo najrazličnejše kletke, kot bi jih prinesli ljudje z vseh koncev sveta. Kletke imajo odprta vrata ali jih sploh nimajo, kljub temu je v njih kar nekaj ptic, ostale čepijo na strehah kletk in na kamniti polici, ki teče krog in krog ovalne dvorane. Nekaj jih prav ta trenutek leti z ene na drugo stran prostora, kot bi jih prestrašila vrata, ki so se odprla.

Stene so rdeče, z belimi, srebrnimi in črnimi črtami, mogoče je v njih nekaj zlate. Adama od vsega najbolj

spominja na freske. Ni ljubitelj umetnosti, na slikarstvo se ne spozna, vseeno pa ima pri freskah občutek, da gre za nekaj več, mogoče celo pogovor z bogom. Zaradi tega ima do njih spoštljiv odnos, čeprav ljudje v glavnem lažemo, bogu še posebej.

Ko naredi prvi korak, mu zahrešči pod podplati. Preseščeno pogleda navzdol in šele zdaj vidi, da so tla prekrita z zrnjem in luščinami, med katerimi je vse polno ptičjih iztrebkov, svetlega puha in peres najrazličnejših velikosti in barv. Adam skomigne z rameni in s tem, kar vidi na tleh, ne izgublja časa. Hitro dvigne pogled, potem čisto počasi obrne glavo, kot bi hotel z očmi posneti dvorano, da si jo bo lahko kasneje priklical pred oči z vsemi podrobnostmi, od drobcev prahu, ki se lesketajo v šibki svetlobi, do zlatega lesketa na stenah.

Deček

Vse te ptice, dahne starec in stopi naprej. Le kaj bom z njimi? Ampak to ni tvoja skrb, pogleda moža in iztegne roko, kot bi ga hotel prijeti in potegniti za seboj. Nekaj drugega bo tvoja skrb, se ustavi pri vratih na drugi strani.

Adam mu sledi v prostor, ki je nenavadno majhen in ni drugega kot stopnišče. Ob steni stoji stol, na katerem sedi deček, pod stolom leži manjši kovček. Korak naprej se začno kovinske stopnice, ki se strmo vzpenjajo. Adam je presenečen, ko zagleda otroka, a je – odkar prihaja v palačo – videl

in doživel marsikaj, zato mu samo prikima, potem pogleda navzgor in pomisli, da gredo stopnice tako visoko kot strop v dvorani ptic, vse do pritličja ali celo višje.

No, vidiš, da sem nekoga našel, se starec nasmehne dečku, medtem ko Adam še kar gleda navzgor. Potem se obrne k njemu: Dober fant je. Od zdaj naprej bo tvoja skrb.

Ampak kako? Adam presenečeno pogleda starca in stopi korak nazaj, kot bi se hotel obrniti in steči skozi dvorano ptic v starčevo pisarno in iz nje na hodnik in po hodniku do stopnišča in po stopnicah v pritličje in ven, ali se kako drugače ubraniti tega, kar sluti. Ne skrbi, se nasmehne starec in ponovi: Dober fant je. Pripeljali so mi ga, kot mi ti prinašaš ptice. Kaj naj z njim? No?

Ne vem, odkima Adam. Tudi sam ne vem, ga starec gleda. Občutek mi pravi, da si ti odgovor na njegova vprašanja in on na tvoja. Mogoče te bo kdaj kasneje klical oče in ti ga boš mogoče kdaj kasneje klical sin. Zdaj gotovo še ne. In ne obljubim, da bo lahko, ker ne more biti. Ampak nazadnje boš imel več, kot imaš zdaj, in deček bo tudi imel več. Ne premišluj in ne ugibaj. Vzemi tako, kot je.

Adam stoji in zre mimo starca v zid, misli se mu zastavljalo. Še trenutek nazaj je vse v njem kričalo, da ne, ker ni mogoče: ni mogoče, da ti nekdo kar tako da otroka, kaj da, naprti! Tudi če ti je prav, ni mogoče, da bi ga kar vzel in z njim odšel. Ni tako preprosto. Otrok mora imeti urejene papirje, sam bi moral imeti urejene papirje, da je lahko otrok z njim, saj ni njegov oče, sorodnik ali skrbnik. Naenkrat bi si nakopal več odgovornosti, kot je je pripravljen

sprejeti. Kaj bo imel otrok oblečeno, kje bo spal, kaj bo jedel? Ali hodi v šolo in katero? Kdo ga bo zjutraj zbudil, mu pripravil zajtrk in pogledal, če ima v torbi vse, kar potrebuje za pouk? Kdo mu bo skuhal kosilo, medtem ko bo v šoli, in kdo večerjo? Kdo mu bo pomagal pri domačih nalogah? Kdo ga bo negoval, ko bo zbolel? Kdo ga bo tolažil, ko mu bo hudo? Kdo mu bo povedal, kaj je prav in kaj ni, in da je med prav in narobe večinoma zabrisana meja, kjer naučena pravila ne pomagajo dosti, ampak se je treba odločiti vsakič znova? Kaj bo z njim, ko ne bo šole, kaj bo z njim, ko bo sam moral na pot zaradi ptic? Adam na vprašanja v glavnem nima odgovorov. Misli si, da če bi hotel otroka, bi imel svojega. Če ga ne bi mogel imeti, bi ga posvojil, ali pa bi bil prostovoljec v sirotišnici ali bolnišnici, kamor bi hodil dvakrat na teden. Sploh pa, ali deček hoče z njim? Otrok ni ptica, ki jo zapreš v kletko in odneseš s seboj, kamor se ti zdi, v najslabšem (če ne gre drugače) pa jo spet izpustiš in potem ni več tvoja skrb! mu je še trenutek nazaj kričalo iz trebuha, zdaj pa naenkrat ne občuti več takšnega strahu in odpora.

Pridi, se starec obrne k dečku in iztegne roko, da otrok kot na ukaz zdrsne s stola in pobere kovček. Tu, po teh stopnicah pojdita, pokaže s kazalcem.

Na obali starega morja

Moški in deček se vzpneta po kovinskih stopnicah. Adam gleda navzgor in je hiter, deček ne zaostaja. Ko je

Adam zgoraj, odrine kovinska vrata. Svetloba ga za trenutek zaslepi, a je dan bled, zato se oči hitro privadijo, medtem ko deček še kar miži, kot bi dolgo, predolgo časa preživel spodaj in je zanj svetloba premočna.

Hladno je, pomisli Adam, si privzdigne ovratnik plašča in pogleda otroka, ki počasi odpira oči. Imaš kapo? vpraša. Daj si jo na glavo. Piha. In zapni si jopič. Ker deček samo stoji, moški pristopi, odloži kletko in mu zapne zadrgo, potem mu z rokama seže v zunanja žepa, če se v katerem skriva kapa, a sta prazna. Boš imel pa mojo, se nasmehne in mu na glavo povezne svoje pokrivalo. Pridi, stopi proti koncu ulice, ki je nenavadno mirna, a že od daleč vidi, da je glavna ulica polna ljudi in hrupna, kot je bila prej, ko je prišel po njej. Preden zavije okrog vogala, prime dečka za roko.

Adam z eno roko drži dečka, v drugi nosi prazno kletko. Tudi zdaj se vanjo zaletavajo mimoidoči, a mu je vseeno, saj je prazna.

Skozi meglice, ki se dvigajo iz jaškov, prideta do stopnic in po njih na ploščad, kjer je veter ostrejši. V kratkem pripele vlak. Vagoni drsijo mimo vse počasneje, dokler vlak ne obstane. Adam dobro drži dečka, medtem ko se bližata odprtih vratom, saj se ljudje, ki se usuvajo iz vagonov, ne ozirajo nanju. Prerivajo se in zaletavajo, kakšen zadnji trenutek odskoči, pred kakšnim morata odskočiti sama, v kakšnega pa se zaletita, ker odskočijo vsi v isto stran, vendar moški tudi takrat ne spusti dečka. Spusti ga šele v vagonu, ko sedeta. Vagon je skoraj prazen, kot bi vsi, ki so bili na vlaku, izstopili, novih potnikov, z izjemo dveh, pa ni.

Medtem ko vlak drsi po tirih, gleda deček ven. Adam ima glavo polno vprašanj, ki bi mu jih rad zastavil, a ga noče prestrašiti. Mali že tako ves čas molči. Če bi ga zdaj začel spraševati, kako mu je ime, od kod prihaja, kako se je znašel pri starcu in tako naprej, bi mogoče dosegel ravno nasprotno. Poleg tega ne ve, ali ga deček sploh razume. Starec mu je resda rekel nekaj besed, a je otrok molčal. Zato zdaj tudi sam molči in gleda ven. Vsake toliko prileti v šipo kaplja. Deček se dotakne točke, kjer je kaplja, in ji s prstom sledi po notranji strani šipe. Ker je vlak hiter, kapljo hitro odnese nazaj in deček je ne doseže več. Za vsako takšno kapljo ostane sled drobnih kapljic, kot bi bile drobeči se spomin, ki ga veter nazadnje posuši in izbriše.

Deček opazi, da ga vsak, ki vstopi, dvakrat pogleda, a je vaje pogledov. Tudi Adam opazi, da se tu in tam kateri od potnikov zastrmi v otroka, ampak drugega niti ni pričakoval.

Pokrajina se hitro spreminja. Visoke bleščeče stolpnice in palače z razobešenimi zastavami zamenjajo stolpnice in bloki, sčasoma tudi stolpnic ni več, samo še bloki so, čedalje nižji in krajši. Vmes se pojavljajo vrstne hiše, potem skladišča in ograjeni tovarniški objekti z visokimi, okroglimi dimniki, pa spet vrste blokov, vse starejših in vse bolj iztrošenih, ob njih pa vrtovi in vrtički, posamezne palme in v visoki, posušeni travi zapuščeni, rjasti avtomobili, v glavnem brez koles in vrat.

Tukaj bova izstopila, reče Adam kakšni dve uri kasneje. Zunaj globoko vdihne, kot bi se vrnil domov po zelo dolgem

času in želi v nosnice čim hitreje ujeti vonj doma, kot se ga spomni. Takoj zatem dvigne roko in s prstom pokaže morje.

Moški in deček prečkata cesto, ki pelje v sosednji zaliv, potem gresta prek ravnice po shojeni poti, mimo nizkega drevja, kamnitega zidu in manjšega vrta ter se ustavita pri ozki, trinadstropni hiši.

Doma

Doma sva, Adam zapre vrata stanovanja v prvem nadstropju in na nizko omarico odloži ključe. Ti boš imel spalnico, jaz bom spal v dnevni sobi, pove, kar je med potjo večkrat premislil in se nazadnje odločil, da bo tako v redu, vsaj za zdaj. No, pridi, pomigne z glavo in odpre vrata majhne sobe. Takoj za vrati je ozka omara in za njo postelja, ki sega do okna. Pod oknom je pisalna miza in na njej nekaj knjig. Za zdaj bo to tvoja soba, reče moški. Boljše nimam, počaka, da deček vstopi.

Adam se vrne v glavni prostor, ki je hkrati predsoba, kuhinja in dnevna soba. Sleče plašč, stopi k hladilniku in glasno reče: Nekaj bom skuhal. Gotovo si lačen. V predalu najde škatlo špagetov, v zamrzovalniku ima omako. Vedno skuha več in v plastičnih posodah zamrzne porcije za kasneje. Zdaj vzame eno teh posod, jo odloži v pomivalno korito, odpre toplo vodo in se zagleda skozi okno.

Na obali je moški, ki lovi ribe. V rokah drži dolgo palico, ob nogah ima škatlo s priborom in malo naprej plastično

vedro, pripravljeno za ulov. Moškemu je ime Kan. Danes se zdi dober dan za ribolov, saj je oblačno in rahlo rosi. Ribe v takšnem radi prijemajo. Tako pravi Kan.

V okno prileti dežna kaplja. Adam se zdrzne in nekajkrat mežikne. Pomisli, da je turoben dan, kot so bili prejšnji, mogoče dober za ribolov, kot pravi Kan, sicer pa precej težak. Napovedanih je bilo nekaj deževnih dni, ki jim bo sledilo izboljšanje vremena in otoplitev. Ko bo enkrat posijalo sonce, bo vse drugače. Vse bo oživel! Ko sije sonce, je pogled skozi kuhinjsko okno zares lep, čeprav se ta trenutek ne zdi nič posebnega in bi večina rekla, da je prej grd kot lep. Ko sije sonce, se v pesku svetlikajo kamenčki, kot bi bili delčki mozaika, ki ga še niso začeli sestavljati, vsaka bilka, ki so zdaj sprijete v šope posušene trave, oživi, in še grčasta oljka, ki se z ene strani suši, je videti močna in polna življenja, nekaj rumenih listov, ki se vrtijo v vetru in je pravi čudež, da še niso odpadli, pa je dokaz, da življenje zmaguje. Celo poltovornjak, ki ga je nekoč vozil Kan, zdaj pa že leta stoji na poti k vodi, je videti živ in skoraj spodoben. Ko sije sonce, se žerjavi v ozadju bleščijo ali pa se jih sploh ne vidi, vonj maziv povsem prekrije mehak vonj morja in rastja.

Moški pokliče dečka, da je kosilo kuhano. Nekaj trenutkov ga čaka, potem stopi do vrat sobe. Vidi, da ima deček na postelji odprt kovček. Noče ga motiti, ker si misli, da je lahko z mislimi daleč stran, nekje, kjer mu je lepo, ker pri njem mu ne more biti, vsaj ne še zdaj, ko je vse novo in tuje. Nazadnje ga kljub vsemu premaga občutek, da mora otrok jesti. Ne ve, kdaj je nazadnje, zato potrka po vratih in ponovi:

Pridi, kosilo je na mizi. Deček se obrne, vstane in stopi v kuhinjo. Sede za mizo, počaka, da mu moški na krožnik naloži špagete, od katerih se kadi, in previdno začne jesti. Deček je vse hitreje, kot bi prvi grizljaji prebudili lakoto, ki se je zavlekla pod rebra in za oči. Ko ima krožnik prazen, pogleda moškega, ki pogled razume kot prošnjo, da bi še, zato ne sprašuje, ampak mu ponovno naloži. Adam gleda dečka, kako jé, in si misli, da otrok ne sme biti lačen. Toliko imam. In streho nad glavo mu tudi lahko dam. Nekako bova že. Adam več od tega ne ve, niti noče premišljevati. Za zdaj je pomembno, da se otrok naje in naspi. Drugo lahko počaka.

Verjetno si utrujen, vstane od mize in v spalnici preobleče posteljo, potem pokaže dečku, kje je kopalnica. S police vzame rumeno brisačo. Rumena bo tvoja, reče, jaz bom imel belo. Lahko tudi zamenjava, se nasmehne, lahko imaš belo in jaz rumeno. Kakor hočeš. Deček ga gleda, počaka, da se moški umakne, potem zapre vrata. Ko pride iz kopalnice, gre naravnost v sobo, leže v posteljo, se pokrije, pokrči, zapre oči, šteje do deset in zaspi.

Adam in Kan

Zunaj je še svetlo. Adam sliši dečkovo globoko dihanje in obračanje v postelji. Nekajkrat stopi k vratom, ki so priprta, in pogleda v spalnico. Vse je videti v redu. Naredi si čaj in ostane pri oknu. Kan pravkar zaključuje ribolov: iz plastičnega vedra gleda črno siv rep. Adam si misli, da bo

stopnišče spet smrdelo po ribi, ki jo bo Kan spekel na čebuli, ampak že prihodnje jutro bo postan smrad po ribi najverjetneje zamenjal prijeten vonj luga. Ema Olivia, ki živi v pritličju, z lugom, ki ostane od pranja, navadno poriba tla od vhoda do stopnic. Vonj, ki ostane, je svež in dišeč in vsakogar spomni na otroštvo in lepe stvari, tako kot na lepe stvari spomni pogled v nebo na sončen dan.

Adam bi še stal pri oknu, če ne bi na stopnišču zaslišal težkih Kanovih korakov. Ve, da bo moški naslednji trenutek z otrdelimi členki prstov udaril po vratih, da ga pokliče in vpraša, če bi ribo, zato skoči in ga prehit. Preden pride Kan do vrat, jih Adam odpre. Moški presenečeno dvigne pogled in se nasmehne: Se mi je zdelo, da si se vrnil. Poglej, dvigne vedro, nekaj sem ujel. Presneto velika riba je. Bi malo? Hvala, odkima Adam. Kakor hočeš, moški skomigne z rameni. Poslušaj, pogleda Adam Kana na način, ki mu pravi, da bo povedal nekaj pomembnega.

Kan odloži vedro z ribo in Adam jo še enkrat pogleda. Riba je v vedru zvita tako, da gledata ven rep in glava, le da je glava nekoliko nižje, vmes, med repom in glavo, pa je belkasto meso, ki sili iz dolgega, prerezanega trebuha. Oči ima motne. To je že zdavnaj opazil: tudi povsem sveže ribe imajo motne oči, ampak če jih Kan, ki se na ribe spozna, lovi in je, in za povrhu nič ne reče, potem tudi Adam ne bo nič rekel. Spomni pa se, da so bile ribe prej drugačne. Bilo jih je dosti, bile so različnih vrst, ob obali pa so plavale predvsem manjše. Takrat so ob obali živele tudi druge živali: vse polno je bilo morskih polžev in rakcev, po kamnih in pomolu so plezale

rakovice, med skalami so se skrivale hobotnice. Z velikimi ladjami so v zaliv prišli delfini, včasih morski pes. Zdaj drugih živali ni, ostale so samo črne, sluzaste školjke in ribe, ki so nenavadno velike in je dovolj, da človek ujame eno. Motne oči in neprijeten vonj nikogar ne motijo. Ko je riba pečena in narezana, glave ni zraven, če pa je, so oči zakrknjene.

Iz mesta nisem prišel sam, reče Adam. S seboj sem pripeljal dečka. Nekaj časa bo ostal pri meni. Pravzaprav ne vem, kako dolgo, pa tudi česa drugega o njem ne vem. Ne vem niti, kako mu je ime, skomigne, ampak ko se me bo navadil, bo verjetno spregovoril. Kan nekaj trenutkov gleda Adama, kot bi premleval, kar je pravkar slišal, potem reče: Če bo hotel in če boš dovolil, bo lahko z menoj lovil ribe. No, saj, prikima Adam, s teboj bo lahko lovil ribe. To sem mislil. Zdaj spi, utrujen je. Kan pograbi vedro z ribo in stopi naprej. Ko se bo privadil, ga pripelji na obalo, da ga spoznam, reče z vrha stopnic. Bom, prikima Adam, veš, da bom.

Kan izgine za vrati v drugem nadstropju. Medtem ko sezuva gumijaste škornje in potem ko reže najprej čebulo in zatem ribo, premišljuje, da bodo dečkovemu prihodu sledile spremembe. Ne more biti drugače. Kan je že večkrat pomislil, da je nenavadno, ker Adam nima družine, saj je pozoren in skrben mož; večkrat je že pomislil, da bi znal z otroki, pa tudi žene ne bi zanemarjal. Za primer naj bo Ema Olivia. Adam se vedno spomni na njen rojstni dan, vedno ga nekaj dni prej opozori, da skupaj pripravita presenečenje, čeprav bi vse lahko speljal sam in bi Kan ostal praznih rok, vendar Adam ni takšne vrste človek. Poleg tega se znajde. Vedno se

česa domisli, tudi ko nima ničesar. Za šopek rož ne potrebuje sveže rezanih vrtnic, še veliko lepšega naredi iz posušenega travniškega cvetja. In podobno. Zato je Kan prepričan, da bi bil Adam dober oče in skrben mož. Ampak verjetno še ni srečal prave. Tako se reče. Zdaj je iz mesta pripeljal dečka, se nasmehne Kan in pomisli, da bi prej pričakoval, da si bo iz mesta pripeljal žensko, ali še bolj verjetno, da se iz mesta ne bo več vrnil, ker je tam spoznal žensko.

Kan in Ema Olivia

Kan dneve v glavnem preživi na obali. Dela ponoči in še to ne vedno. Včasih se dolge ure sprehaja po obrežju, včasih samo stoji in gleda nekam daleč čez obzorje, včasih lovi ribe, vendar rib ne lovi prepogosto, saj ni ljudi, ki bi jim jih lahko dal, zanj je pa že ena sama preveč. Adam resda vsake toliko vzame kakšno ali vsaj večji kos, Ema Olivia pa nikoli. Drugih sosedov nima. V blokih ob cesti, ki pelje v sosednji zaliv, živi nekaj ljudi, a jih Kan nima za sosede, prvič, ker bloka nista prav blizu, in drugič, ker mu ni do tega, da bi jih imel. Če med svojimi sprehodi koga sreča, pozdravi ali odzdravi, kakor pač nanese, nikoli pa se ne ustavi in zaplete v pogovor.

Kan je visokorasel možki z dolgimi sivimi lasmi in sivimi dlakami po licih in bradi, zaradi katerih je videti starejši, kot je v resnici. Svoje življenje je spremenil v obrede. Tako se mu zdi lažje in preprostejše, saj mu ni treba ves čas razmišljati, se spraševati in iskati odgovorov na vprašanja, ki bi se mu

porajala, in se lahko temu, kar dela, posveti z vso skrbnostjo in natančnostjo. Nobena stvar se mu ne zdi pretežka ali nadelžna, je tiste vrste človek, ki sam vidi, kaj je treba narediti, in to potem tudi naredi, brez velikih besed in pričakovanj.

Kan ne govori dosti, če pa že, govori o ribah in ribolovu, o letnih časih, luni in vremenu, ki vplivajo na obnašanje rib. O tem govori z Adamom in včasih z Emo Olivio, in še z nji-ma je redkobeseden, saj jima je že vse povedal in si misli, da jima ne more govoriti ves čas eno in isto. Če je v njuni družbi, raje samo posluša in upa, da tega ne bosta opazila. Adam in Ema Olivia opazita, da ne govori, a ju to ne moti. Pustita ga pri miru, saj vesta, kako je z njim.

Kan dela ponoči. O tem, kaj dela, ne govori. Če bi kdo silil vanj in ne bi odnehal, bi mu nazadnje odgovoril: Ni kaj povedati. Adam in Ema Olivia vesta, da opravlja delo, ki pušča na duši brazgotine in v nosnicah jedek vonj, zaradi katerega se mu oči ves čas solzijo, zato o tem ne govorijo. Podobno je z njunim delom. Tudi njiju spremlja iz dneva v večer in iz večera v noč. Noči so dolge in pogosto ne spita, čeprav sta na smrt utrujena. Govorjenje bi vse samo še poslabšalo. Nekaj sicer obleži na duši, nekaj se zasuši pod jezikom in v nosnicah, a so se z leti vsi trije naučili občutke potlačiti in izrinuti čez rob spomina. V nasprotnem bi že zdavnaj odnehali.

O Kanovem nočnem delu priča samo lesen čoln, ki čez dan zvrnjen leži na obali, kot bi bil naplavljen riba, ki se je potepuški psi in galebi še niso lotili, dolgi vesli pa sta njeni tanki plavuti. Ema Olivia vstane kakšno jutro, še preden se zdani, gre do Kanovega čolna in se nasloni nanj, potem pa z

zaprtimi očmi posluša drobne ptice, ki se prebujajo, in morje, ki potiska okrogle kamene ven in jih takoj zatem vleče nazaj v globino.

Ema Olivia je brezčasno lepa in nedoločljivih let: lepa je bila kot otrok in ko bo stara, bo še vedno lepa; zdaj je neke vmes, na pol poti, kot se reče, v resnici pa nihče ne ve. Njene poteze so mehke in oči tople, tople so njene roke, razjedene od luga. Človek se ob pogledu nanje zdrzne, ker ne sodijo k obrazu, prej h kolenom, ki so otekla, le da jih ima navadno skrita pod dolgimi, nabranimi krili.

Ema Olivia ima v kleti pralnico: dva velika kotla in kamnito korito. Za hišo ima razpete vrvi, na katerih suši, kar opere. V drugo stran ima vrt. Vrt imenuje nekaj gred, v katerih ima različno zelenjavo, in oljke, ki rasejo za nizkim, kamnitim zidom. Na zidu se radi grejejo martinčki, tam je že večkrat videla kačo, a se zaradi tega ne vznemirja, le previdna je. Za drevesi je trava, ki se v deževnih obdobjih spremeni v mlakužo. Mlakuža se potem nekaj tednov razliva vse do ceste, ki vodi v sosednji zaliv. Takrat se v njej prebudijo žabe.

Ti dni preletavajo nebo jate ptic, da je že kar črno, kot pred neurjem, zato so tudi krošnje dreves polnejše kot sicer. Vsako jesen se na poti proti jugu in zgodaj spomladi na poti domov ustavijo za dan, dva. Tako je bilo davno preden je Ema Olivia prišla na obalo starega morja in tako bo potem, ko je že dolgo ne bo več.

Ema Olivia včasih premišluje takšne stvari, premišluje o spomladanskih in jesenskih dneh, ko bodo žice daljnovo-da, vrvi za perilo in krošnje dreves polne drobnih ptic, ki

bodo ščebetale in pele, ona pa jih ne bo slišala. Premišljuje o svojem vrtu, ki bo počasi izginil, in o Adamu in Kanu, kaj bo z njima in kako bosta živela sama, kot bi se že zdaj odločila, da bo odšla prva in se v nobenem primeru ne more zgoditi, da bi prej odšla Adam in Kan. Ne, tega si Ema Olivia ne zna in noče predstavljati. Preveč se boji samote, preveč se boji praznine.

Neme ptice

Krošnje dreves na vrtu so polne drobnih ptic. Med njimi je največ lastovk, ki ne pojejo, ampak cvrkutajo ali niti to ne.

Adam je že zdavnaj opazil, kako je s pticami. Ko so še prihajale najrazličnejše vrste, je rekel: Ali ni čudno, poglej, nekatere ptice sploh več ne pojejo. Potem je dolge ure preživel pod krošnjami dreves in jih opazoval, da je lahko na koncu z gotovostjo trdil: Nekatere ptice pojejo, druge pa ne dajo od sebe niti glasu. Videti so neme in mislim, da tudi so neme.

Če bi bilo takšnih ptic samo za prste ene roke ali dveh, si Adam z njimi ne bi belil glave, ker pa je bilo nemih ptic čedalje več, je nekega dne zgrabil eno takšnih in jo vtaknil v kletko. Več dni jo je imel v stanovanju, če bi mogoče začela peti, potem se je odločil, da jo odnese v mesto. Zanimalo ga je, kaj je z njo narobe.

V naslednjih dneh je Adam obiskal več veterinarjev in ornitologov, ki so si ptico natančno ogledali, razloga, zakaj od sebe ne da glasu, pa niso ugotovili. Nazadnje je eden omenil moškega v palači. Moški bi znal imeti odgovor, je rekel Adamu in mu na listek napisal naslov.

Ko je Adam prišel v pisarno nekje globoko v kleti palače, ga starejši moški ni vprašal, od kod je prinesel ptico, niti po številu takšnih ptic ali kaj podobnega. Pravzaprav ga ni sploh ničesar vprašal. Adam je nekaj povedal sam od sebe in medtem ko je govoril, je imel občutek, da ga moški ne posluša. Moški je počasi odprl vrata kletke in z roko segel noter. Ptica se je stisnila v kot. Ker roke ni premikal ali je potegnil nazaj ven, je čez čas skočila nanjo.

Poslušajte, je končno pogledal Adama. Niso vse ptice, ki so tiho, neme. Tale je, vse pa niso, je odkimal z golo glavo. Ampak če ste med vsemi pticami zgrabili in mi prinesli prav to, mislim, da ste pravi in da znate odbrati. Ta ptica je oznajevalka. Zato vas prosim, da mi tudi v prihodnje prinašate takšne ptice, je gledal Adama naravnost v oči. In ne premišljuje preveč, raje se zanašajte na občutek. Občutek je vse, kar šteje. Razumete? Adam ni bil prepričan, da razume, a je vseeno prikimal. Ni se mu zdel primeren trenutek za spraševanje. Namesto tega je še dvakrat ali trikrat prikimal, kot bi bil moškega dolžan poslušati in ubogati.

Ko pa je prišel iz palače, je pomislil, da to nima smisla. Zakaj bi v mesto nosil ptice, ki ne pojejo, in zakaj bi poslušal moškega, za katerega sploh ne ve, kdo je in kaj počne? Saj mu ni ničesar povedal, samo naročil je, naj mu tudi v